

שו"ת רדב"ז חלק ג סימן תעב

למי שדעתו נוחה תתעורר נפשו אל הכוונה השלימה ונתוסף עליו רוח ממרום וזה דבר שהשכל מורה עליו וההפך הפך.

וא"ת הא אמרינן דאינו דומה קלוס המלך והדרתו במתקלס באנשים מרובים לקלוס שהוא מתקלס באנשים מעטים והכי אמרינן לענין מגלה והלל וברכות ולענין תפלה וקרא כתיב ברוב עם הדרת מלך וכתיב נמי הן אל כביר לא ימאס ובשלמא יחיד ההולך להתפלל בב"ה אחרת הרי נתוסף על אותו הקהל ואיכא הכי ברוב עם אבל צבור המתחלק אף על פי שהם רשאים הואיל ואיכא עדה בכל אחד מהם מ"מ לא יפה עושין בדבר עם הדרת מלך וכדכתיבנא. הא לא קשיא דכיון שהם לבות חלוקים אין קלוסן עולה יפה.

ולפיכך נהגו בכל גלילות ישראל שכל בני עיר ולשון אחד עושין להם קהל בפני עצמו ולא יתערבו עם אנשי עיר ולשון אחר ולא היה אחד מהרבנים שמיחה בידם כי בחלוק המקומות והלשונות יתחלקו הלבבות ואין קלוסן עולה יפה ובהיותם כולם בני עיר אחת ולשון אחד יהיה השלום מתוך בנייהם לפי שכל אחד מכיר מקומו וערכו.

ולא תקשה נמי מהא דאמרינן כל הקובע מקום לתפלתו כו' דבכל מקום שהוא מתפלל לשם קובע מקומו בין שיהיה פירוש המקום בבית הכנסת עצמו או שיהיה פירוש בית הכנסת להתפלל בו הרי דאיתו מקום קבוע הוא כדכתיבנא לאפוקי שלא יתפלל היום בב"ה זה ולמחר בב"ה אחר. הא למדת שיכול היחיד ללכת להתפלל במקום שלבו חפץ אפילו היה אביו רגיל להתפלל באותו מקום דאדרבה ממקום שבאת בזמן שהיה אביו ז"ל שם היתה דעתו רחבה ונפשו חפצה אבל אחר שמת ונתחדש איבה ללכת למקום אחר עדיף טפי.

אבל אם הסכימו הקהל מפני תקנת עניייהם שלא יצא שום אחד מהם להתפלל משם הכל כפי הסכמתם דרשאינן בני העיר להסיע על קיצותם הואיל וכל קהל וקהל מחוייבים לפרנס העניים (שלא /שלהם/ דמי לי בני העיר מכל בני הקהל הואיל ומחולקים לכל דבריהם +נראה הכוונה: דבני העיר רשאינן להסיע על קיצותם היינו כל זמן שהן קהילה אחת אבל אם נפרדו קצתן ונעשה מהם קהילה אחרת לכל דבר אין אלו /לא לו/ על אלו כלום דמה לי שני עירות או שני /שתי/ קהילות בעיר אחת+). ועדיין יתבאר אם הסכמה זו צריך חבר עיר או לא. וכבר נשאל מלפני אחד מגדולי הדור ז"ל על מקום שנתיישב שם ארבעה קהלות וקהל אחד מהם עשו הסכמה שלא יצא אחד מהם להתפלל חוץ מפני תקנת עניייהם לפי שהיו מחולקות בכל ענייניהם בצדקות ובמסים וארנוניות ויצאו מקצתן להתפלל בקהל אחר גם מאותם שלא עשו הסכמה יצאו להתפלל באותו הקהל עצמו ושאלו האם טובי העיר אותם הקהלות שלא עשו הסכמה כשרים לדון בין שתי הקהלות או לא לפי שהם נוגעין בדבר והשיב כיון שלא עשו הסכמה אינם נוגעין בדבר למדת ממנה שבלא הסכמה רשאינן לצאת להתפלל. ואותם שהסכימו אינם רשאינן לעבור על הסכמתן דאי לת"ה גם שני הקהלות נוגעין בדבר הם כיון שיכולין לכופן להתפלל עמהם ולא מצא הרב המשיב טעם לומר שהם נוגעין בדבר אלא מטעמא דכתיבנא בדבר עם הדרת מלך וניחא להו שיהיו רבים בב"ה שלהם דבהכי ניחא להו טפי. וכל זה בזמן שכולם לב אחד הוא שקילוסן עולה יפה. אבל אם חלק לבם יותר טוב הוא שיתפללו כל כת לעצמה ולא שייך הכא לא חזקתו ולא חזקת אבותיו כדכתיבנא. ולא תטעה בדברי לומר שאני סובר שהחלוקה טובה ח"ו דקרא כתיב חבור עצבים אפרים הנח לו חלק לבם עתה יאשמו וגו' אלא צריך להשתדל שיהיו לב אחד לאביהם שבשמים ואם אי אפשר אלא שתמיד הם מתקוטטין והם במחלוקת דחה הרע במיעוטו:

תשובה מה שיש לעיין בשאלה זו הוא אם יכולין ר' יהודה וחביריו להפרד מעל הקהל המערביים להתפלל לעצמם או ללכת להתפלל בקהל אחר כיון שהחזיקו להתפלל עמהם ואביו היה מתפלל עמהם כאשר כתוב למעלה. עוד אם יכולין לומר לא נפרע עוד עמכם שאבותינו היו מספרד. עוד אם יכולין לומר מה שיעלה עלינו ממסים וארנוניות ינכו אותו מעל קהלכם ויוסיפו על הקהל הספרדים ונצטרף עמהם לכל דבר. עוד אם יכולין לתת הצדקה והתמיד עם איזה קהל שירצו ואם יש חילוק בין התמיד התדיר והלחם הניתן לעניים מדי שבת בשבתו לשאר הנדרים והנדבות או אם יכופו אותם לתת להם כבתחלה. עוד אם יש ממש בשטר שבידם כיון שלא הסכימו כל טובי העיר ואם יש חלוק בין הרוב לכל. עוד אם דומה שטר זה לשאר ההסכמות של הקהלות שכתוב בו שקבלו עליהם החתומים בשבועה חמורה שלא יחלקו על ר' יהודה וחביריו שום מס אלא הם יערכו על עצמם באמת ובאמונה ויפרעו כפי צורך הקהל יצ"ו. עוד אם יציאתם להתפלל לעצמם יבטל תנאי זה אם לא. עוד אם יעמדו טובי הקהל למנין ונמצאו קצת מהם חתומים בשטר הראשון והשני עם מי ימנו עם הראשונים או עם האחרונים. עוד אם יש חשש שבועה לאותן שחתמו גם בשטר השני

וראיתי להרחיב הדבור בכל הפרטים מפני שהם דברים נוהגים תמיד. גרסינן בפ' אין עומדין. אין עומדין להתפלל לא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך שיחה ולא מתוך מריבה ולא מתוך כעס ותו גרסינן ר' חנינא ביומא דריתחא לא הוה מצלי פ' ביום שהיה כועס. תו גרסינן כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל. תו גרסינן שמואל לא הוה מתפלל בביתא דאית ביה שכרא מפני הריח שהיה טורדו ומונעו מלהתכוין.

למדת מכל הני שלא יתפלל אדם לא במקום שטורד מחשבתו ולא בזמן שמבטל את כוונתו ומעתה היחיד או הרבים שיש להם איבה או שנאה או כעס או מריבה עם הצבור אין תפלתם רצויה ואסור להם להתפלל שם שמחשבתו טרודה ולא יוכל לכוין בתפלתם וכ"ש אם מכעיסין אותו על פניו תמיד וכ"ש אם הכעס הוא עם מנהיגי הקהל ואי לאו דמיסתפינא הוה אמינא דטב ליה להתפלל ביחיד מלהתפלל בחברת בני אדם שאין דעתו נוחה מהם.

עוד יש טעם אחר דאין ראוי לאדם שיתפלל אלא במקום שלבו חפץ. כי היכי דאמרינן אין אדם לומד תורה אלא במקום שלבו חפץ וטעמו של דבר כי בהביט האדם אל מי שדעתו נוחה בו נפשו מתעוררת אל הכוונה השלימה ודעתו מתרחבת ולבו שמח ונחה עליו אז רוח ה' כענין שאמרו בנבואה:

עוד אמרו בספרי החכמה כי בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו לבו תתקשר נפשו בנפשו ויחול עליו מהשפע אשר עליו ויהיה לו נפש יתירה וזה נקרא אצלם סוד העיבור בחיי שניהם וזה הוא שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך וזהו והתיצבו שם עמך ואצלת מן הרוח וכו' וכן התהלל רבינו הקדוש שאם היה רואה את פני רב היה מגיע למדרגה עליינה וכ"ש אם הרב מתכוין גם הוא וקרא זה אל זה להשפיע וזה לקבל.

ומש"ה אמר ר' יוסי לא מן הכל אדם זוכה ללמוד תורה ומכאן התירו שילך אדם למקום אחד ללמוד תורה אף על פי שאביו אומר לו שלא ילך ועובר מצות אביו שלא מן הכל אדם זוכה ללמוד תורה וזה הטעם בעצמו בתפלה כי בהביט האדם אל אוהביו או לקרוביו או לרבו או